

mundial a lo largo de las últimas cuatro décadas teniendo en cuenta las variadas tensiones y desequilibrios que ha generado, y una segunda parte dedicada a explicar, de forma más detallada, el sistema neurálgico que lo articula, las agencias informativas y publicitarias, así como las industrias editorial, cinematográfica, discográfica y televisiva. Pero nos ofrece en esta obra, además de una amplia documentación sobre el tema, indicaciones sugerentes tanto para no incurrir en visiones que han demostrado ya sus insuficiencias, como para explorar nuevos caminos más fructíferos que, lejos de perderse en cada parcela, nos aproximan a la complejidad.

Amparo Moreno Sardà

Costa Badía, P.O.; Pérez Tornero, J.M.; Martínez Abadía, J. (1992), *Realitat i perspectives de la televisió local*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

Prado, E.; Moragas, M. de (1991), *Televisión locales. Tipología y aportaciones de la experiencia catalana*, Barcelona, Col·legi de Periodistes de Catalunya.

Una de les contribucions més clares dels investigadors de la comunicació de Catalunya al conjunt de la recerca comunicativa és, a parer meu, el conjunt de treballs i anàlisis que, des de fa més de quinze anys, es porten a terme en el camp que podem definir com a estructura i polítiques de la comunicació.

La riquesa i la diversitat de la realitat comunicativa catalana, en comparació amb altres països, ha generat un interès sostingut per aquest objecte d'estudi particular. Fruit d'aquest interès, s'ha consolidat una línia de recerca centrada específicament en l'anàlisi i l'estudi de l'estructura i les polítiques de la comunicació a Catalunya.

La vinculació entre aquests dos aspectes de l'objecte d'estudi és una de les aportacions d'aquesta línia d'investigació. Però, probablement, una de les originalitats més grans ve determinada per l'estudi de les polítiques en una comunitat que, tot i comptar amb una iniciativa política limitada — o, en qualsevol cas, difícilment homologable amb la dels que al-

menys fins ara han estat els grans protagonistes històrics en la planificació i la implementació de polítiques, això és, els estats— ha promogut, molt sovint des de la societat civil de base, una gran pluralitat d'iniciatives comunicatives sobre les quals, *a posteriori*, s'ha aplicat una acció política. Per aquesta via, aquesta línia de recerca ha incorporat de manera clara un protagonista generalment absent en l'estudi de polítiques: la societat civil com a promotora o impulsora (encara que indirecta) i no només com a receptora o destinatària.

Això es fa especialment palès en els estudis que s'ocupen de la comunicació local, tant en aquells que consideren el fenomen en el seu conjunt, com en els que se centren en l'anàlisi específica i concreta d'algun mitjà. En aquest sentit, els dos llibres que aquí es comenten s'han d'adscriure a aquesta línia de recerca, ja que tots dos participen plenament d'aquests plantejaments que, a més, coincideixen a aplicar a l'estudi monogràfic d'un mateix mitjà: la televisió local a Catalunya.

Però, no obstant els punts de contacte i la coincidència en aquests aspectes que podem considerar fonamentals, les dues obres exemplifiquen també de manera ben clara tant la diversitat entre les aproximacions des de les quals s'han afrontat, a Catalunya, aquests estudis; com la complementaritat que poden proporcionar perspectives diferents.

En aquesta línia, l'obra de Costa, Pérez Tornero i Martínez Abadía, sense deixar de banda l'anàlisi de l'estructura (amb un èmfasi especial en els aspectes legals, tecnològics i, fet no habitual en estudis d'aquest tipus, també de formació), planteja explícitament un model que, «òbviament», els autors consideren «idoni per a l'establiment de la televisió local al nostre país» (p. 16) i necessari.

L'obra, doncs, es proposa com un instrument per incidir en l'elaboració d'una política de la televisió local, ja que malgrat ser «una realitat en alça a tot Espanya, i especialment a Catalunya» (p. 3), s'ha desenvolupat fins ara i encara viu en una situació precària a causa, entre d'altres, del buit legal i de l'absència de planificació.

A grans trets, la proposta dels autors del llibre —que no es vol com «un model acabat sinó allò que es considera adient per elaborar un ampli consens sobre la TV» (p.73)— defensa una televisió local com a servei públic ciutadà i, per tant, participativa i accessible; estretament vinculada al municipi, mitjançant la titularitat municipal, encara que oberta a «fórmules contractuals entre municipis i alguna entitat ciutadana concreta» (p.74); «que compleixi tasques educatives, informatives i culturals»; «que serveixi d'estímul a la dinamització econòmica i cultural de la població» (p. 4).

Per la seva banda, l'obra de Prado i Moragas és el resultat d'un treball de camp realitzat, a final dels anys vuitanta, per un equip d'investigadors dels departaments de Comunicació Audiovisual i Publicitat i Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona sobre setze emissores de televisió local de Catalunya. La informació aplegada, que no es pretén pas estadísticament vàlida per al conjunt d'emissores locals de televisió de Catalunya, proporciona «dades qualitativament representatives de totes i cadascuna de les configuracions o models de l'experiència» (p.7).

Després d'una contextualització de l'experiència catalana de televisió local en l'àmbit internacional, el llibre analitza en profunditat els diversos aspectes d'aquest fenomen: la gènesi i les condicions d'aparició, entre les quals l'ajuntament queda definit com a factor clau per assegurar la continuïtat de les iniciatives sorgides de la societat civil; les característiques (geogràfiques, socio-demogràfiques, econòmiques i polítiques) de les poblacions en què emergeix la televisió local; el sistema organitzatiu emissor, els aspectes econòmics, tecnològics, de programació, l'audiència (amb els resultats d'un estudi sobre la TV de Cardedeu particularment interessants per la rigorositat de la metodologia, gens habitual en els «estudis» sobre audiència de les televisions locals) i les iniciatives de coordinació entre emissores, sorgides «davant d'una realitat sense legislar i sense la possibilitat d'una solució a curt termini» (p.79), que es van concretar en la creació i l'establiment de la Federació pro-

legalització de les Televisions Locals a Catalunya.

D'aquesta manera, a partir de l'anàlisi pràctica dels setze casos, es dibuixa «un model de televisió de servei públic, pluralista i oberta, de cobertura estrictament local, entesa com a un instrument de participació i accés directe, gestionada per un municipi o una entitat ciutadana comunitària, que s'abasteix de producció pròpia, i descarta entre els seus objectius l'afany de lucre» (p. 83).

Però aquest model no és el resultat d'una iniciativa política institucional, sinó que és fruit «de la voluntat dels seus impulsors [de la televisió local] que s'autoregulen en absència d'un marc legal adequat» (p. 83).

En síntesi, doncs, les dues obres coincideixen a subratllar el paper fonamental de la societat civil en la promoció de la televisió local i l'actitud ambivalent del poder polític que, si bé d'una banda les deixa al marge de la llei, de l'altra, i en paraules de Costa, Pérez Tornero i Martínez Abadía, «alguna vegada les consent» (p.16).

Aquesta ambivalència de les institucions polítiques —que, a escala local, Prado i Moragas posen explícitament de manifest en afirmar que «cap ajuntament no s'ha negat rotundament a col·laborar amb la TVL de la població ni, molt menys, no ha presentat una denúncia» i, especialment, en remarcar que «hi ha TVL a municipis governats per tots els partits polítics de l'arc parlamentari català» (p. 25)— també s'observa en el fet que un organisme de l'administració, com és la Diputació de Barcelona, apareix com a editora d'una de les obres (precisament, a la col·lecció «Materials de política cultural») i com a col·laboradora en l'edició de l'altra, la recerca de base de la qual, a més, segons consta en els crèdits, va ser patrocinada per la *Direcció de Medios de Comunicación Social* de l'Estat.

Maria Corominas

Badia, Lluís (1992), *De la persuasió a la tematització*, Barcelona, Editorial Pòrtic.

El volum que comentem és el 7 de la col·lecció «Pòrtic/Mèdia», l'única que es dedi-